

RIJSMUSEUM-STICHTING AMSTERDAM

Exotische vogels zijn er ook. Op een paar schilderijen pronken pauwen die oorspronkelijk uit Azië komen en die in de vijftiende eeuw kennelijk al in deze streken werden geïmporteerd. "Die pauwen moeten indruk hebben gemaakt op de schilders uit die tijd, we zien zien ze steeds weer afgebeeld", zegt Edelaar. "Hier, op deze 'Aanbidding van het Gouden Kalf', staat een *agapornis*, een dwergpapegaai uit Afrika ten zuiden van de Sahara. Aardig geschilderd alweer, maar misplaatst."

Bij 'De welvoorzene keuken' van *Joachim Beuckelaer* uit 1566 staat Edelaar langer stil. "Hier zie je wat ze destijds aten", zegt hij, "althans wat er in de betere kringen op tafel stond. Er zijn fazanten uit Azië en Amerikaanse kalkoenen. Verder kwartels, patrijzen, hazen, snippen en kleinere vogels als vinken, koolmezen en sijsjes. Daar hangen twee steltlopers aan een touw; juveniele zwarte ruiters om precies te zijn. Die groente is pastinaak, familie van de wortel die niet vaak meer op het menu staat. Daar heb je bramen of moerbeien en in dat bakje liggen citroenen en olijven. Die ronde vruchten lijken me meloenen. Ze zouden wel eens uit Amerika afkomstig kunnen zijn. Maar om dat precies te zeggen moet ik

'De Paardenmarkt van Valkenburg', geschilderd door *Adriaen van de Venne* in 1618: "Een konijneschedel en een compleet skelet van een paard. Dat zegt wat over de hygiëne."

de pit bekijken en dat gaat wat moeilijk."

Skelet

Terwijl suppoosten ons zo af en toe vragen waar we naar zoeken, wandelen we naar de latere meesters. Op een huwelijksportret van *Frans Hals* ziet Edelaar de zoveelste pauw en op een woest zeetafereel ontdekt hij een zeedonderpad ter grootte van een compleet schip. "Die zijn in het echt niet groter dan een centimeter of dertig", lacht hij. Bij de Paardenmarkt van Valkenburg, geschilderd door *Adriaen van de Venne* in 1618, blijft hij staan: "Een konijneschedel en een compleet skelet van een paard. Dat zegt wat over de hygiëne. Een koolwitje en artisjokken, die had ik nog niet verwacht. Op de voorgrond ligt een stel tropische schelpen. Nogal misplaatst in Valkenburg, zeker in die tijd."

Even later, op een havengezicht van Middelburg van dezelfde schilder, duiken de tropische schelpen weer op. Een schilderij van *Dirck Hals* maakt duidelijk dat de import van buitenissige dier-

soorten al een oud gebruik is. Edelaar: "Een blauwgele ara, een capucijneraap, een groenvleugel-ara een een pauw. Allemaal exoten. De ooievaar en de blauwe reiger horen hier wel thuis, de ooievaar was destijds zelfs talrijk."

Op een zeventiende eeuwse wintertafereel van *Avercamp* ziet Edelaar een zwerm bonte kraaien. "Vroeger", zegt hij, "nestelden ze in Scandinavië en overwinterden ze in onze streken. Ze vinden hun voedsel onder andere op vuilnisbelten en nu die overal in het hoge noorden te vinden zijn, hoeven ze niet meer dat hele eind te vliegen om 's winters voedsel te vinden. De bonte kraai is nu schaarser dan destijds. Let ook op de bomen: die zitten vol dode takken en scheuren; daar deden ze weinig aan. Nu is de plantsoendienst er als de kippen bij. Jammer trouwens; beschadigde bomen bieden planten en dieren voedsel en bescherming. Daar hangen spreuwepotten, waarin spreuwen konden nestelden. Wanneer de jongen bijna uitvlogen, werden ze uit de pot gehaald en opgegeten."

Lopend van zaal naar zaal zien we